

Zijn laatste boodschap (II)

Mijn vorige blogbericht (23/7/2010) ging over een Amerikaanse docent wiens aanstelling niet verlengd werd omdat hij enkele principes van de beroepsethiek zou hebben geschonden.¹ Enige jaren geleden heeft de American Association of University Professors (AAUP 2007) kritisch bekeken hoe die principes zich verhouden tot de academische vrijheid.² Het gaat om vier principes (a) Gij zult niet indoctrineren; (b) Gij zult de stof evenwichtig behandelen; (c) Gij zult minderheidsgroepen niet kwetsen of uitsluiten; alsmede (d) Gij zult geen controversiële stokpaardjes berijden die niets met de stof te maken hebben.

- (a) **Indoctrinatie.** Dat is, aldus de AAUP, wanneer de docent wetenschappelijke uitspraken als onaan-tastbare geloofsartikelen (dogma's) verkoopt en de waarheid ervan boven discussie verheven acht.
- (a1) Van indoctrinatie is volgens de AAUP *geen* sprake als de docent kennis overdraagt die binnen de desbetreffende wetenschapsdiscipline in brede kring voor waar wordt gehouden, althans zolang hij zich open stelt voor studenten die de waarheid van die wetenschappelijke kennis vanuit een weten-schappelijke attitude en met gebruikmaking van wetenschappelijke methoden aanvechten of ter discussie stellen.
- (a2) Van indoctrinatie is volgens de AAUP evenmin sprake als de docent wetenschappelijke hypothesen verdedigt die *niet* algemeen voor waar worden gehouden binnen de desbetreffende discipline, en zeker niet als de docent alleen maar van zijn studenten vraagt diepgaand kennis te nemen van derge-lijke hypothesen.
- (b) **Onevenwichtige behandeling.** Van onevenwichtige behandeling is volgens de AAP sprake als de docent, in het kader van het onderwerp en het doel van zijn cursus, welbewust wetenschappelijke feiten, theorieën of modellen verzwijgt, onderbelicht of buiten beschouwing laat, zodanig dat geweld wordt gedaan aan de stand der wetenschap in de desbetreffende discipline. Het bepalende criterium is of naar professionele maatstaven verwacht mag worden dat de docent de desbetreffende stof in zijn cursus behandelt.³
- (b1) Dat betekent dat docenten niet verplicht zijn een encyclopedisch overzicht te geven van alles wat met het onderwerp van de cursus te maken heeft. Bovendien mogen zij rekening houden met het feit dat sommige stofelementen in andere cursussen aan bod komen.
- (c) **Student-onvriendelijke leeromgeving.** De docent mag zijn studenten niet veroordelen of bespotten op grond van hun opvattingen of op grond van hun lidmaatschap van een minderheidsgroep, aldus de AAUP.
- (c1) Het criterium houdt *niet* in dat docenten zich moeten onthouden van uitspraken waardoor sommige studenten zich gekwetst zouden voelen: het is *niet* student-onvriendelijk om studenten te confronteren met opvattingen (voor zover die relevant zijn voor het onderwerp in kwestie) die indruisen tegen hun eigen opvattingen (bijvoorbeeld op politiek of religieus gebied), hun opvattingen te kriti-seren en hen op die manier tot kritische reflectie uit te dagen.
- (c2) De AAUP maakt geen gewag van een ethisch principe dat is voorgesteld door haar Canadese tegen-hanger (STLHE), hetwelk bedoeld is om de eventuele schade, voortvloeiende uit (c1), te beperken:⁴
- Dealing with sensitive topics: topics that students are likely to find sensitive or disconcerting [should be] dealt with in an open, honest and positive way.
- (d) **Controversiële stokpaardjes berijden die niets met de stof te maken hebben.** Het enige criteri-um, aldus de AAUP, is of de gewraakte inbreng bijdraagt aan het bereiken van de onderwijsdoelen van de cursus; zolang de docent aannemelijk kan maken dat hij aan dat criterium voldoet, treft hem geen blaam. Het is niet doenlijk van een docent te eisen dat hij controversiële onderwerpen of eigen buitenwetenschappelijke opvattingen uit de cursus weert.
- (d1) In het UUAP-document wordt in het kader van punt (d) verder niet geëxpliciteerd waar precies de grens getrokken moet worden tussen relevante en irrelevante inbreng. Men zou zich kunnen laten leiden door het principe, voorgesteld door Education International, dat propaganda vermeden moet worden:
- Education personnel shall ensure that the privileged relationship between teacher and student is not exploited in any way, particularly in order to proselytise or for ideological control.⁵
- (d2) Verder besteedt de UUAP geen aandacht aan een ethisch principe dat bijvoorbeeld in de Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening is opgenomen:⁶
- Bij informatieoverdracht in het onderwijs (...) [is] overgedragen kennis duidelijk onderscheidbaar van eigen opvattingen of speculaties daarover.

Welke principes uit de onderwijsethiek waren nu bij onze casus in het geding?¹ Het ging om een keuzevak waarin studenten kennis wilden vergaren over de geloofsopvattingen die verkondigd worden door de Rooms-Katholieke Kerk, waaronder geloofsopvattingen over de aanvaardbaarheid of verwerpelijkheid van homoseksueel gedrag. De primaire taak van de docent was dus een feitelijke beschrijving te geven van die geloofsopvattingen. Door een student werden bij de afdelingsdecaan klachten ingediend over de wijze waarop de docent zijn taak vervulde. In hoeverre waren deze klachten gerelateerd aan de vier principes die door de AAUP onder de loep zijn genomen?

(a) De klachten hadden niet betrekking op (*wetenschappelijke*) *indoctrinatie*. Er werd immers niet betwijfeld dat de geloofsopvattingen van de Rooms-Katholieke Kerk waarheidsgetrouw door de docent zijn weergegeven.

(b) De docent heeft ervoor gekozen de Rooms-Katholieke zedenleer (onder meer wat homoseksueel gedrag betreft) te vergelijken met de utilitaristische zedenleer. Op dit punt hadden studenten reden tot klagen: bij het uitvoeren van deze vergelijking gaf de docent niet een feitelijke doch een bevooroordeelde, denigrerende beschrijving van de utilitaristische zedenleer en van de wijze waarop deze kan worden toegepast bij de ethische evaluatie van homoseksueel gedrag. In dat opzicht werd de stof dus *onevenwichtig behandeld*.

(c) Zodoende creëerde hij een *homo-onvriendelijk leerklimaat*, waarover studenten zich terecht konden beklagen. Uitgaande van het STLHE-principe betreffende de behandeling van 'sensitive topics' (c2) hadden zij van de docent mogen verwachten dat hij hun de vrije keuze zou laten tot het omarmen van de (homo-onvriendelijke) R.K. zedenleer dan wel de (homo-vriendelijke) utilitaristische zedenleer. Door de utilitaristische zedenleer bij voorbaat af te kraken, bood hij studenten onvoldoende ruimte 'in an open, honest and positive way' met dit gevoelige onderwerp om te gaan.

(d) Hoe de docent zelf aankijkt tegen de Rooms-Katholieke geloofsopvattingen is in principe niet van belang: in het licht van de academische cursusdoelen (studenten kennis doen nemen van de R.K. geloofsopvattingen) zijn diens eigen geloofsopvattingen *in principe irrelevant*. Anderzijds draagt het aan de authenticiteit van de onderwijssituatie bij als hij studenten zijdelings laat weten hoe hij zich persoonlijk tot het R.K. gedachtengoed verhoudt. De klachten richtten zich echter tegen het feit hij in zijn onderwijspropaganda bedreef ten gunste van het R.K. gedachtengoed (d1) en dat hij zijn rol als academisch docent inwisselde voor de rol van prediker en vertolker van zijn persoonlijke geloofsopvattingen (d2).

Wes Holleman

weblog onderwijs 25-7-2010

<http://www.onderwijsethiek.nl>

¹ URL: <http://www.onderwijsethiek.nl/?p=1911>.

² *Freedom in the classroom*. URL: <http://www.aaup.org/AAUP/comm/rep/A/class.htm>.

³ Vergelijk de ethische principes van de National Education Association: the educator 'shall not unreasonably deny the student's access to varying points of view' and 'shall not deliberately suppress or distort subject matter relevant to the student's progress.' *NEA Code of Ethics*.

URL: <http://www.onderwijsethiek.nl/wp-content/uploads/2008/04/nea.pdf>.

⁴ *Ethical principles in university teaching*. URL: <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED407899.pdf>.

⁵ *Declaration of professional ethics*. URL: <http://www.ei-ie.org/ethics/en/documentation.php>.

⁶ URL: <http://www.vsnu.nl/web/file?uuiid=30f9a780-9fd7-4282-a6be-385731036409&owner=30689d27-c794-4a77-a4b1-99268909879a&contentid=119>.